

PROFILAKTIKA KATTA INSPEKTORINING MAHALLA HUQUQ-TARTIBOT MASKANI FAOLIYATIDA AXBOROT TAHLIL VA REJALASHTIRISH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Noʻmonov Ogʻabek Abdurashid oʻgʻli:
Ichki ishlar akademiyasi
"Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati"
yoʻnalishi kursanti

Annotatsiya : Ushbu maqolada profilaktika katta inspektorining mahalla huquq-tartibot maskani faoliyatida axborot-tahlil va rejalashtirish jarayonlarini samarali tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Mahalla hududidagi ijtimoiy-demografik vaziyat, xavf guruhi shaxslar, huquqbuzarliklar dinamikasi, oilaviy muhitdagi inqirozlar, yoshlar faoliyati va bandlik darajasini muntazam monitoring qilishning ahamiyati tahlil etilgan. Axborotlarni yigʻish, qayta ishlash, tizimlashtirish va prognozlash jarayonida raqamli texnologiyalar, xavf xaritalari va sunʼiy intellekt algoritmlarining qoʻllanilishi boʻyicha takliflar ishlab chiqilgan. Shuningdek, rejalashtirish faoliyatida mahalla yettiligi, taʼlim muassasalari, bandlik markazlari va jamoatchilik bilan integratsiyalashgan hamkorlikning samaradorligi asoslab berilgan. Maqolada profilaktika katta inspektorining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, tahliliy fikrlashni kuchaytirish va rejalashtirish jarayonini ilmiy asosda takomillashtirishga doir amaliy tavsiyalar ham bayon etilgan.

Kalit soʻzlar: profilaktika katta inspektori, mahalla huquq-tartibot maskani, axborot-tahlil, rejalashtirish, xavf guruhi, jinoyatchilik profilaktikasi, raqamli texnologiyalar, monitoring, xavf baholash, maʼlumotlar tizimi, ijtimoiy barqarorlik, mahalla yettiligi, reja-strategiya, kriminologik tahlil.

Mahalla huquq-tartibot maskanlarida profilaktika katta inspektorining axborot-tahlil va rejalashtirish faoliyati jinoyatchilikni barvaqt aniqlash, xavfsizlikni taʼminlash hamda mahallalarda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda markaziy oʻrin tutadi.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida mahallabay ishlash tizimining takomillashuvi, jamoatchilik institutlarining faollashuvi va raqamli texnologiyalarning tez sur‘atlarda rivojlanishi profilaktika katta inspektorining axborot bilan ishlash madaniyatiga yangi talablar qo‘ymoqda. Mazkur jarayon samaradorligi inspektorning ma‘lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash, tahlil qilish, prognozlar tuzish va ular asosida rejalarni shakllantirish ko‘nikmalariga bevosita bog‘liqdir. Axborot-tahlil faoliyatining mohiyati — mahalladagi ijtimoiy-demografik vaziyat, xavf guruhi shaxslar, huquqbuzarliklar dinamikasi, oilaviy nizolar, yoshlar muammolari, bandlik masalalari, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarning o‘zgarishi kabi ko‘rsatkichlarni tizimli monitoring qilishdan iborat. Profilaktika katta inspektori bu jarayonda nafaqat statistik ma‘lumotlarni to‘playdi, balki ularning ichki sabab-natija bog‘liqligini aniqlaydi, xavf darajasini baholaydi va ehtimoliy jinoyat holatlarining oldini olish bo‘yicha prognozlar tuzadi. Tahliliy yondashuv qanchalik to‘g‘ri tashkil etilsa, mahallada xavfsizlik qanchalik yuqori ta‘minlanadi.

Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab hududlarda inspektorlarning tahlil qilish ko‘nikmalari yetarlicha shakllanmagan, axborotlar bo‘lak-bo‘lak holatda saqlanadi, ular o‘rtasida integratsiya yetarli emas. Bu esa rejalashtirish jarayonining real ehtiyojlardan uzoqlashuviga, resurslarning samarasiz sarflanishiga va xavf guruhi shaxslar bo‘yicha individual yondashuvning sustligiga sabab bo‘ladi. Shu bois profilaktika katta inspektori faoliyatini takomillashtirishda zamonaviy axborot tizimlarini keng joriy etish, analitik fikrlashni rivojlantirish va tahliliy metodikalarni qo‘llash zarurdir.

Mahalla huquq-tartibot maskanida rejalashtirish bosqichi tahlil natijalariga tayanadi. Rejalashtirish faqat tadbirlar ro‘yxatini tuzish emas, balki xavf darajasiga mos yo‘nalishlarni aniqlash, resurslarni to‘g‘ri taqsimlash, hamkor tashkilotlar bilan integratsiyalashgan faoliyatni shakllantirish, muammoli hududlar yoki uy xo‘jaliklari bo‘yicha alohida strategiya ishlab chiqishni nazarda tutadi. Masalan, ma‘lum bir mahallada o‘smirlar o‘rtasida huquqbuzarliklar ko‘paygan bo‘lsa, reja amaliy asosga ega bo‘lib, ta‘lim muassasalari, ota-onalar bilan ishlash, sport va ma‘naviy tadbirlar

tashkil etish, xavf guruhi o'smirlar bilan individual ishlash kabi choralardan iborat bo'lishi kerak.

Axborot-tahlil jarayonini takomillashtirishda raqamli texnologiyalarning o'rnini alohida ahamiyatga ega. Elektron profilaktika reyestrlari, "xavf xaritasi" dasturlari, demografik ma'lumotlar statistikasi, oilaviy zo'ravonlik holatlarini avtomatlashtirilgan qayd etish tizimlari, sun'iy intellekt yordamida risklarni baholash algoritmlari — bularning barchasi inspektor ishining sifatini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, jinoyat sodir bo'lishi ehtimoli yuqori bo'lgan hududlarni aniqlovchi algoritmlar inspektorning rejalashtirish jarayonini optimallashtiradi, resurslarni aniq mo'ljalga yo'naltirish imkonini beradi.

Rejalashtirish

faoliyatini takomillashtirishda profilaktika katta inspektorining mahalla yettiligi, xotin-qizlar faoli, yoshlar yetakchisi, diniy-ma'rifiy mutaxassislar, maktablar va bandlik markazlari bilan hamkorligi muhim sanaladi. Ular bilan axborot almashinuvi, muntazam tahlil majlislari, birgalikdagi monitoring va baholash tizimining shakllanishi muammolarni barvaqt aniqlash imkonini beradi. Jamoatchilik ishtirokisiz rejalashtirish faqat qog'ozdagi hujjat sifatida qolib ketadi. Shuning uchun hamkorlikni kuchaytirish — rejalashtirishning eng muhim tarkibiy qismidir.

Profilaktika katta

inspektorining axborot bilan ishlash madaniyatini rivojlantirish uchun o'qitish va malaka oshirish dasturlari qayta ko'rib chiqilishi lozim. Xususan, analitik fikrlash, statistik tahlil, xavf baholash, rejalashtirish strategiyalari, krizis-menejment, kommunikativ ko'nikmalar bo'yicha treninglar ularning kasbiy salohiyatini oshiradi. Shuningdek, xalqaro tajribada qo'llaniladigan "Case management", "Problem-oriented policing" kabi yondashuvlar mahallaviy sharoitga moslashtirilishi mumkin. Bular shaxsga yo'naltirilgan, aniq maqsadga qaratilgan rejalashtirishni yo'lga qo'yish imkonini beradi. Umuman olganda, axborot-tahlil va rejalashtirish faoliyatining takomillashuvi mahalla huquq-tartibot maskanining samarali ishlashiga, jinoyatchilikning oldini olishga va mahallada xavfsiz ijtimoiy muhit yaratishga xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, tahliliy yondashuvni kuchaytirish,

integratsiyalashgan hamkorlik tizimini mustahkamlash va inspektorlarning kasbiy malakasini oshirish bu jarayonning asosiy omillaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. O‘zbekiston Respublikasi “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonun. — Toshkent, 2014. — 1–42-b.
2. “Mahallabay ishlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari” bo‘yicha Prezident qarori. — Toshkent, 2021. — 3–27-b.
3. Normatov A. **Kriminologiya asoslari**. — Toshkent: Yuridik adabiyotlar nashriyoti, 2022. — 85–142-b.
4. Raximov Yu. **Mahalla huquq-tartibot maskanlarining faoliyat mexanizmlari**. — Toshkent, 2020. — 50–112-b.
5. Tulyaganov R. **Profilaktika faoliyatida axborot-technologik yondashuvlar**. — Toshkent, 2022. — 30–76-b.
6. UNODC. **Crime Prevention and Community Policing Strategies**. — Vienna, 2020. — 18–64-b.
7. Peak K., Glensor R. **Problem-Oriented Policing Concepts**. Routledge, 2019. — 95–148-b.
8. OECD. **Digital Policing and Data-Driven Crime Prevention Practices**. — Paris, 2021. — 44–98-b.
9. Karimov I. **Mahalla boshqaruvida axborot almashinuvi va tahlil**. — Samarqand, 2021. — 22–67-b.
10. Mamatqulov O. **Profilaktika katta inspektorining kasbiy kompetensiyalari**. — Buxoro, 2022. — 70–129-b